

HRIECH vo svetle Katechizmu Katolíckej cirkvi

I. Milosrdenstvo a hriech

Evanjelium je zjavením Božieho milosrdenstva v Ježišovi Kristovi voči hriešnikom. Anjel to oznamuje Jozefovi: „Dáš mu meno Ježiš, lebo on oslobodí svoj ľud od hriechov“. To isté platí o Eucharistii, sviatosti vykúpenia: „Toto je moja krv novej zmluvy, ktorá sa vylieva za všetkých na odpustenie hriechov“ (Mt 26,28).

Boh, „ktorý ... ťa stvoril bez teba, neospravedlivuje ťa bez teba“. Aby sme mohli od neho prijať milosrdenstvo, musíme priznať svoje viny. „Ak hovoríme, že nemáme hriech, klameme sami seba a nie je v nás pravda. Ale ak vyznávame svoje hriechy, on je verný a spravodlivý: odpustí nám hriechy a očistí nás od každej neprávosti“ (1Jn 1,8-9).

Aj svätý Pavol tvrdí : „Kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozmnožila milosť“ (Rim 5,20). Aby však milosť mohla vykonať svoje dielo, musí odhaliť hriech, aby tak obrátila naše srdce a udelila nám „spravodlivosť pre večný život skrze Ježiša Krista, nášho Pána“ (Rim 5,21). Podobne ako lekár, ktorý vyšetří ranu skôr, ako by ju liečil, aj Boh svojím slovom a svojím Duchom vrhá živé svetlo na hriech: „**Obrátenie si vyžaduje, aby bol človek presvedčený, že zhrešil; zahrňa v sebe vnútorný úsudok svedomia.** A keďže tento úsudok je potvrdením pôsobenia Ducha pravdy vnútri človeka, stáva sa zároveň novým začiatkom udelenia milosti a lásky: ‚Prijmite Ducha Svätého‘. Tak objavujeme v tomto ‚usvedčení o hriechu‘ dvojaký dar: dar pravdivosti svedomia a dar istoty o vykúpení. Duch pravdy je Tešiteľ.“

II. Definícia hriechu

Hriech je previnenie proti rozumu, proti pravde a proti správne svedomiu. Je to priestupok proti opravdivej láske k Bohu a k blížnemu, zapríčinený zvráteným lipnutím na určitých dobrách. Zraňuje prirodzenosť človeka a narúša ľudskú solidaritu. Hriech bol definovaný ako „**skutok alebo slovo, alebo túžba proti večnému zákonu**“.

Hriech je urážka Boha. „Proti tebe samému som sa prehrešil a urobil som, čo je v tvojich očiach zlé“. Hriech sa stavia proti láske Boha k nám a odvracia od neho naše srdce. Podobne ako prvotný hriech, je neposlušnosťou, vzburou proti Bohu, pretože človek chce byť „ako Boh“ (Gn 3,5), a teda poznať a určiť, čo je dobro a zlo. Hriech je teda „**láskou k sebe až po opovrhnutie Bohom**“. Pre toto pyšné vyvyšovanie seba je hriech pravým opakom Ježišovej poslušnosti, ktorá uskutočnila spásu.

A práve v Kristovom umučení, v ktorom jeho milosrdenstvo zvíťazí nad hriechom, hriech najvýraznejšie prejavuje svoju násilnosť a mnohotvárnosť: neveru, vražednú nenávisť, zavrhnutie a výsmech zo strany vodcov i ľudu, Pilátovu zbabelosť a ukrutnosť vojakov, Judášovu zradu, takú bolestnú

pre Ježiša, Petrovo zapretie a opustenie učeníkmi. Ale práve v hodine temnôt a kniežata tohto sveta sa Kristova obeta tajomne stáva prameňom, z ktorého bude nevyčerpatelne vyvieriť odpustenie našich hriechov.

↳ III. Rozmanitosť hriechov

Rozmanitosť hriechov je veľká. Sväté písmo uvádza viaceré zoznamy hriechov. List Galaťanom stavia skutky tela proti ovociu Ducha: „A skutky tela sú zjavné; je to smilstvo, nečistota, chlipnosť, modloslužba, čary, nepriateľstvá, sváry, žiarlivosť, hnevy, zvady, rozbroje, rozkoly, závišť, opilstvo, hýrenie a im podobné. O tomto vám vopred hovorím, ako som už povedal, že tí, čo robia také veci, nedosiahnu Božie kráľovstvo“ (Gal 5,19-21).

Hriechy možno rozlišovať podľa ich predmetu, ako sa to robí pri každom ľudskom čine, alebo **podľa čností, ktorým protirečia či už nadmierou, alebo nedostatkom, alebo podľa prikázaní, s ktorými sú v rozpore.** **Možno ich zoradiť aj podľa toho, či sa týkajú Boha, blížneho, alebo samého hriešnika. Možno ich rozdeliť na hriechy duchovné a telesné alebo aj na hriechy spáchané myšlienkami, slovami, skutkami alebo zanedbaním.** Koreň hriechu je v srdci človeka, v jeho slobodnej vôli, ako to učí Pán: „Lebo zo srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy, cudzoložstvá, smilstvá, krádeže, krivé svedectvá, rúhanie. Toto poškvŕňuje človeka“ (Mt 15,19-20). V srdci sídli aj láska, prameň dobrých a čistých skutkov, ktorú hriech zraňuje.

↳ IV. Veľkosť hriechu: smrteľný a všedný hriech

Hriechy treba hodnotiť podľa ich veľkosti. V Tradícii Cirkvi sa uplatnilo rozlišovanie medzi smrteľným a všedným hriechom, ktoré je naznačené už v Písme. Skúsenosť ľudí toto rozlišovanie potvrdzuje.

Smrteľný hriech - vážnym prestúpením Božieho zákona - ničí v srdci človeka lásku. Odvracia človeka od Boha, ktorý je jeho posledným cieľom a jeho blaženosťou, a to tým, že človek dáva prednosť nejakému nižšiemu dobru pred Bohom. Všedný hriech ponecháva v človekovi lásku, hoci ju uráža a zraňuje.

Keďže smrteľný hriech napáda v nás životný princíp, ktorým je láska, je potrebná nová iniciatíva Božieho milosrdenstva a obrátenie srdca, ktoré sa normálne uskutočňuje v rámci sviatosti pokánia.

„Keď ... vôľa ide za niečím, čo samo osebe odporuje láske, ktorou je človek zameraný na posledný cieľ, je hriech vzhľadom na svoj predmet smrteľný ... či už je proti Božej láske, ako je rúhanie, krivá prísaha a podobne, alebo proti láske k blížnemu, ako je vražda, cudzoložstvo a podobne... Niekedy však vôľa hriešnika ide za niečím, čo v sebe obsahuje určitú nezriadenosť, ale nie je v rozpore s láskou k Bohu a k blížnemu, ako napríklad prázdne reči, zbytočný smiech a podobne. To sú hriechy všedné.“

Smrteľný hriech predpokladá súčasne tri podmienky: „**Smrteľný je každý hriech, ktorého predmetom je vážna vec a okrem toho je spáchaný s plným vedomím a uváženým súhlasom.**“

Vážna vec (materia gravis) je spresnená v Božích prikázaniach podľa Ježišovej odpovede bohatému

mládencovi: „Nezabiješ! Nescudzoložíš! Nepokradneš! Nebudeš krivo svedčiť! Nebudeš podvádzať! Cti svojho otca i matku!“. Závažnosť hriechov môže byť väčšia alebo menšia: vražda je závažnejšia ako krádež. Treba brať do úvahy aj to, aké osoby hriech postihuje: násilie spáchané na príbuzných je samo osebe závažnejšie ako násilie spáchané na cudzom človekovi.

Smrteľný hriech predpokladá plné vedomie a plný súhlas. Predpokladá poznanie, že čin je hriešny, že je v rozpore s Božím zákonom. Zahŕňa v sebe aj dostatočne uvážení súhlas, aby to bola osobná voľba. Predstieraná nevedomosť a zatvrdnutosť srdca nezmenšujú, ale naopak, zväčšujú dobrovoľný ráz hriechu.

Nedobrovoľná nevedomosť môže znížiť, ba aj zrušiť pričítateľnosť ťažkého previnenia. Ale o nikom sa nepredpokladá, že by nepoznal zásady morálneho zákona, ktoré sú vpísané do svedomia každého človeka. Citové popudy, vášne môžu takisto oslabiť dobrovoľný a slobodný ráz priestupku, podobne ako vonkajší nátlak alebo patologické poruchy. **Najťažší je hriech spáchaný zo zlomyseľnosti, z uváženej voľby zla.**

Smrteľný hriech je radikálna možnosť ľudskej slobody, podobne ako láska. Má za následok stratu Božej lásky a zbavuje posväcujúcej milosti čiže stavu milosti. Ak nie je napravený ľútosťou a Božím odpustením, spôsobuje vylúčenie z Božieho kráľovstva a večnú smrť v pekle, pretože naša sloboda má moc robiť definitívne, nenávratné rozhodnutia. Ale **hoci môžeme usúdiť, že nejaký čin je sám osebe ťažkým previnením, musíme úsudok o ľuďoch ponechať Božej spravodlivosti a Božiemu milosrdenstvu.**

Všedný hriech spácha človek vtedy, keď v nezávažnej veci (materia levis) nezachová mieru predpísanú morálnym zákonom alebo keď neposlúchne morálny zákon vo vážnej veci (materia gravis), ale bez plného poznania a úplného súhlasu.

Všedný hriech oslabuje čnosť lásky. Prezrádza nezriadenú náklonnosť k stvoreným dobrám. Prekáža duši v pokroku pri praktizovaní čností a pri konaní mravného dobra a zasluhuje časný tresty. Vedomý a dobrovoľný všedný hriech, ak ho neoľutujeme, nás pozvoľna disponuje na spáchanie smrteľného hriechu. Napriek tomu všedný hriech neruší zmluvu s Bohom. S pomocou Božej milosti ho možno napraviť. „Nepozbavuje posväcujúcej milosti, priateľstva s Bohom ani lásky, a teda ani večnej blaženosti.“

„Kým človek žije v tele, nemôže nemať aspoň ľahké hriechy. Ale neber naľahko hriechy, ktoré voláme ľahké. Ak ich berieš naľahko, keď ich vážiš, maj strach, keď ich počítaš. Mnoho ľahkých vecí vytvára jednu veľkú vec: Mnoho kvapiek naplní riekou. Mnoho zŕn vytvára hromadu. Aká nádej teda ostáva? Predovšetkým vyznanie...“

„Ľuďom sa odpustí každý hriech i rúhanie, ale rúhanie proti Duchu sa neodpustí“ (Mt 12,31). **Božie milosrdenstvo nemá hraníc; ale kto vedome a dobrovoľne odmieta prijať ľútosťou Božie milosrdenstvo, odmieta odpustenie svojich hriechov a spásu, ktorú mu ponúka Duch Svätý. Takáto zatvrdnutosť môže priviesť ku konečnej nekajúcnosti (impenitentia finalis) a do večného zatratenia.**

V. Rozmnoženie sa hriechu

Hriech spôsobuje návyk na hriech; opakovanie tých istých zlých činov plodí nerestí. Z toho pochádzajú zvrátené náklonnosti, ktoré zatemňujú svedomie a skresľujú hodnotenie dobra a zla. Takto má hriech tendenciu rozmnožovať sa a silnieť, ale nemôže až do základov zničiť mravný cit.

Neresti možno zoradiť podľa čností, s ktorými sú v protiklade, alebo ich možno dať do súvisu s hlavnými hriechmi, ktoré určila kresťanská skúsenosť, sledujúc svätého Jána Kasiána a svätého Gregora Veľkého. Volajú sa hlavné, lebo plodia iné hriechy, iné neresti. Sú to: **pýcha, lakomstvo, závisť, hnev, smilstvo, obžerstvo, lenivosť alebo duchovná znechutenosť** (po latinsky acedia).

Katechetická tradícia pripomína tiež, že jestvujú „do neba volajúce hriechy“. Do neba volá: krv Ábela,

hriech Sodomčanov, volanie utláčaného ľudu v Egypte, nárek cudzinca, vdovy a siroty, nespravodlivosť voči námezdnému robotníkovi.

Hriech je osobný čin. Okrem toho nesieme zodpovednosť aj za hriechy spáchané inými, keď pri nich spolupracujeme, a to:

- keď na nich máme priamu a dobrovoľnú účasť,
- keď ich nariaďujeme, radíme, chválime alebo schvaľujeme,
- keď ich neoznámime alebo im nezabránilme vtedy, keď sme povinní to urobiť,
- keď chránime tých, čo páchajú zlo.

Tak hriech robí z ľudí spoluvinníkov a spôsobuje, že medzi nimi vládne žiadostivosť, násilie a nespravodlivosť. **Hriechy dávajú vznik takým sociálnym situáciám a zriadeniam, ktoré sa protivia Božej добрote.** „Štruktúry hriechu“ sú prejavom a následkom osobných hriechov. Navádzajú svoje obeť, aby aj ony páchali zlo. V analogickom zmysle vytvárajú „sociálny hriech“.

Zhrnutie

„Boh všetkých uzavrel do neposlušnosti, aby sa nad všetkými zmiloval“ (Rim 11,32).

Hriech je „skutok alebo slovo, alebo túžba proti večnému zákonu“. Je to urážka Boha. Stavia sa proti Bohu neposlušnosťou, ktorá je opakom Kristovej poslušnosti.

Hriech je čin, ktorý protirečí rozumu. Zraňuje prirodzenosť človeka a narúša ľudskú solidaritu.

Koreň všetkých hriechov je v srdci človeka. Druhy hriechov a ich veľkosť sa hodnotia najmä podľa ich predmetu.

Spáchať smrteľný hriech znamená uvážene, to jest vedome a dobrovoľne zvoliť vec, ktorá sa vážne protiví Božiemu zákonu a poslednému cieľu človeka. Smrteľný hriech v nás ničí lásku; bez ktorej nie je možná večná blaženosť. Ak ho hriešnik neľutuje, má za následok večnú smrť.

Všedný hriech je morálna nezriadenosť možno ju napraviť láskou, ktorú v nás všedný hriech ponecháva.

Opakovanie hriechov, aj všedných, plodí neresti, medzi ktoré patria najmä hlavné hriechy.